

C/2024/878

6.2.2024

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Opinia ogólna »Apel o Niebieski Ład UE«”

(opinia z inicjatywy własnej)

(C/2024/878)

Sprawozdawcy: **Kinga JOÓ**

Florian MARIN

Paul RÜBIG

Współsprawozdawca: **Péter OLAJOS**

Decyzja Zgromadzenia Plenarnego	25.1.2023
Podstawa prawna	Art. 52 ust. 2 regulaminu wewnętrznego Opinia z inicjatywy własnej
Sekcja odpowiedzialna	Komisja Konsultacyjna ds. Przemian w Przemysle
Data przyjęcia przez sekcję	26.9.2023
Data przyjęcia na sesji plenarnej	26.10.2023
Sesja plenarna nr	582
Wynik głosowania (za/przeciw/wstrzymało się)	176/0/1

Opinia jest wynikiem dziewięciu opinii sektorowych Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego (EKES), które stanowią część pakietu na temat Niebieskiego Ładu⁽¹⁾. Przygotowano je z uwagi na to, że zwalczanie niedoboru wody nie zostało dotychczas potraktowane przez decydentki i decydentów politycznych z pełną uwagą, na jaką zasługuje.

1. Wyzwania związane z wodą

1.1. Deficyt wody, tj. niedopasowanie popytu na wodę i jej podaży, stanowi poważny i rosnący problem w Europie. Choć w 2010 r. Zgromadzenie Ogólne ONZ wyraźnie uznało prawo człowieka do wody i urządzeń sanitarnych, na całym świecie około 2,2 mld ludzi nadal nie ma dostępu do bezpiecznej wody pitnej⁽²⁾. Według Europejskiej Agencji Środowiska (EEA) w ciągu przeciętnego roku około 20 % terytorium Europy i 30 % Europejczyków doświadcza deficytu wody. Europa musi dokonać szybkiego przejścia w kierunku społeczeństwa inteligentnie korzystającego z wody. Jeżeli nie zostaną podjęte działania, ubóstwo hydrologiczne dotknie coraz więcej społeczeństw na całym świecie i będzie mieć dalekosiężne skutki dla stabilności gospodarczej, społecznej i politycznej.

2. Dlaczego apelujemy o Niebieski Ład UE?

2.1. Dostęp do wysokiej jakości wody i urządzeń sanitarnych po przystępnej cenie stanowi prawo podstawowe i niedopuszczalne jest, że w UE nadal są ludzie niemający do nich dostępu.

2.2. UE ustanowiła ramy prawne i opracowała inicjatywy na rzecz ochrony zasobów wodnych. Niemniej wiele z tych celów nie zostało osiągniętych z powodu nieodpowiedniego finansowania, powolnego wdrażania i niewystarczającego

(¹) REX/570 – „Polityka wodna – między pustynnieniem a bezpieczeństwem – czas na niebieską dyplomację” (dotychczas nieopublikowana w Dz.U.), Dz.U. C 349 z 29.9.2023, s. 74, Dz.U. C 349 z 29.9.2023, s. 60, Dz.U. C 146 z 27.4.2023, s. 35, Dz.U. C 146 z 27.4.2023, s. 41, Dz.U. C 349 z 29.9.2023, s. 80, Dz.U. C 349 z 29.9.2023, s. 50, Dz.U. C 349 z 29.9.2023, s. 87, Dz.U. C 349 z 29.9.2023, s. 18.

(²) ONZ, Water and Sanitation Department of Economic and Social Affairs (un.org).

uwzględnienia celów środowiskowych w polityce sektorowej. Spośród 17 celów zrównoważonego rozwoju dwa dotyczą wody. UE poczyniła jedynie umiarkowane postępy w realizacji celu zrównoważonego rozwoju nr 14 „Życie pod wodą”⁽³⁾. Jeżeli chodzi o cel zrównoważonego rozwoju nr 6 „Czysta woda i warunki sanitarne”, tendencje dotyczące jakości wody w UE są negatywne, a stężenie niektórych zanieczyszczeń wód powierzchniowych i podziemnych wzrasta.

2.3. Na konferencji ONZ w sprawie wody w 2023 r. zaapelowano o promujące zmianę zobowiązania z myślą o urzeczywistnieniu Agendy działań na rzecz wody⁽⁴⁾. Ponadto Rada Europejska uznała potrzebę „zintensyfikowania unijnych i globalnych działań na rzecz wody” i podkreśliła „znaczenie strategicznego podejścia UE do bezpieczeństwa wodnego”⁽⁵⁾. Parlament Europejski wezwał Komisję Europejską do szybkiego opracowania wytycznych dotyczących zarządzania wspólnymi ponadnarodowymi dorzeczami oraz do zapewnienia zrównoważonego ustalania priorytetów w zakresie wykorzystania wody⁽⁶⁾.

2.4. Istniejące narzędzia służące rozwiązywaniu problemów związanych z wodą pozostają fragmentaryczne, a cele dotyczące wody nie są dobrze zintegrowane we wszystkich obszarach polityki UE. W związku z czekającymi nas wyzwaniami w październiku 2022 r. EKES wybrał zagadnienie wody jako priorytet przekrojowy na 2023 r. Komitet uważa, że choć kryzys wodny jest rzeczywistością, nie jest zbyt późno na podjęcie działań. Konieczna jest zmiana skali; obecne ramy polityki UE nie są adekwatne do zakładanych celów i muszą zostać zaktualizowane z takim samym zaangażowaniem, jakie UE wykazuje w kontekście kryzysu klimatycznego dzięki inicjatywie Zielonego Ładu. EKES domaga się wyraźnego przywództwa odpowiedzialnych za wodę organów na szczeblu unijnym, krajowym i regionalnym. Komitet wzywa Komisję Europejską do priorytetowego potraktowania kwestii wody i zaproponowania Niebieskiego Ładu UE jako odrębnego priorytetu strategicznego, na równi z Europejskim Zielonym Ładem.

2.5. Niebieski Ład UE musi charakteryzować się pełną komplementarnością i synergią z Europejskim Zielonym Ładem i celami zrównoważonego rozwoju.

2.6. Zajęcie się konsekwencjami obecnego i przyszłego kryzysu wodnego oraz łagodzenie skutków będzie możliwe jedynie przy odpowiednim zarządzaniu zasobami wodnymi. W odniesieniu do wód słodkich, w tym wód podziemnych, EKES opowiada się za podejściem opartym na dorzeczu z udziałem wszystkich zainteresowanych stron. Należy dalej pogłębiać, rozwijać i finansować już istniejące inicjatywy w zakresie transgranicznej współpracy w ramach dorzeczy.

2.7. Model zarządzania zasobami wodnymi powinien opierać się na hierarchicznych obowiązkach, dzięki którym możliwe będzie zadbanie o różne interesy państw członkowskich w zakresie wody, w pełnej synergii z celami UE, rozwiązywanie konfliktów wodnych, zapewnienie komplementarności między uwarunkowaniami miejskimi i wiejskimi oraz zwiększenie zdolności monitorowania.

2.8. Należy utworzyć unijną platformę konsultacyjną zainteresowanych stron w celu wymiany najlepszych praktyk, opracowania szczegółowych norm dotyczących jakości wody i jej wykorzystania w rolnictwie i przemyśle oraz promowania partnerstw i gospodarki o obiegu zamkniętym. Platforma ta powinna gromadzić zainteresowane strony i być zarządzana wspólnie przez EKES, Komisję Europejską, Parlament Europejski i Europejski Komitet Regionów.

2.9. Utworzenie Europejskiego Centrum Wodnego o wymiarze międzynarodowym może pomóc zarówno państwom członkowskim, jak i innym krajom, w sąsiedztwie UE i poza nim. Centrum to powinno propagować przypadki wyjątkowej współpracy i proponować zalecenia polityczne służące realizacji celów polityki Niebieskiego Ładu. EKES wzywa do utworzenia specjalnego stanowiska wiceprzewodniczącego Komisji odpowiedzialnego za kwestie związane z wodą.

2.10. Zasadnicze znaczenie ma wprowadzenie przejrzystych, łatwo dostępnych, interoperacyjnych, udostępnionych publicznie i wiarygodnych danych, gromadzonych już od poziomu przedsiębiorstwa na wszystkich etapach łańcucha produktów, zgodnie z prawami własności przemysłowej. Aby zwiększyć skalę Niebieskiego Ładu, musimy znać stan infrastruktury wodnej oraz dostępność usług wodno-kanalizacyjnych w każdym państwie członkowskim. EKES zaleca, by Komisja zachęcała państwa członkowskie do tworzenia takich systemów gromadzenia danych i dzielenia się danymi w wymiarze terytorialnym na poziomie dorzecza.

⁽³⁾ Sustainable development in the European Union – Monitoring report on progress towards the SDGs in an EU context – wydanie z 2023 r.

⁽⁴⁾ Urzeczywistnienie Agendy działań na rzecz wody, Sekretarz Generalny apeluje o zwołanie konferencji i o promujące zmianę zobowiązania w zakresie najcenniejszego zasobu planety komunikat prasowy ONZ.

⁽⁵⁾ Posiedzenie Rady Europejskiej (23 marca 2023 r.) – Konkluzje.

⁽⁶⁾ Rezolucja PE „Konsekwencje suszy, pożarów i innych ekstremalnych zjawisk pogodowych: zwiększenie starań UE w walce ze zmianą klimatu”, 15 września 2022 r.

2.11. Eurostat i OECD, z pomocą krajowych urzędów statystycznych, powinny również co roku gromadzić zagregowane dane dotyczące wody pitnej i ścieków pochodzących od zakładów użyteczności publicznej. Ponieważ więcej danych dotyczących wody jest dostępnych w urzędach statystycznych państw członkowskich, EKES zaleca opracowanie wspólnej metodologii na szerszą skalę, aby umożliwić gromadzenie bardziej istotnych danych na szczeblu UE. Apeluje, by obowiązek gromadzenia danych dotyczących wydajności wody obejmował wszystkich dostawców wody, którzy dostarczają co najmniej 10 000 m³ wody dziennie lub obsługują co najmniej 5 tys. osób.

3. Dostęp do czystej i przystępnej cenowo wody i urządzeń sanitarnych

3.1. Mimo stosunkowo korzystnej pozycji UE w ujęciu globalnym w Europie wciąż występuje ubóstwo wodne. Chociaż dotyka ono przede wszystkim słabsze grupy społeczne, to znacznie wyższy odsetek ludności UE boryka się z deficytem wody.

3.2. EKES wzywa Komisję Europejską i państwa członkowskie do rozwiązania problemu ubóstwa wodnego, a tym samym do przestrzegania zasady 20 Europejskiego filaru praw socjalnych. Woda, urządzenia sanitarne i higiena (WASH) powinny być zrównoważone, sprawiedliwe, skuteczne, wysokiej jakości i przystępne cenowo dla wszystkich w UE. Szczególną uwagę należy zwrócić na słabsze grupy społeczne i społeczności marginalizowane. W rozwoju infrastruktury trzeba uwzględnić zwłaszcza nieruchomości, których właściciele nie mają zasobów, oraz obszary miejskie i wiejskie znajdujące się w niekorzystnej sytuacji społecznej o długotrwałych potrzebach w zakresie renowacji infrastruktury i zaopatrzenia. EKES proponuje promowanie wspólnego podejścia do zrozumienia ubóstwa wodnego na szczeblu UE oraz opracowanie kompleksowej definicji tego zjawiska.

3.3. EKES wzywa Komisję do sporządzenia przeglądu środków stosowanych we wszystkich państwach członkowskich w zakresie dostępu do wody i urządzeń sanitarnych oraz przystępności cenowej, zwłaszcza w odniesieniu do konsumentów podatnych na zagrożenia. Na podstawie tego przeglądu należy opracować wspólne wytyczne dla państw członkowskich, tak aby żadne gospodarstwa domowe znajdujące się w trudnej sytuacji nie były odłączane od sieci wodociągowej.

3.4. Działania powinny łączyć instrumenty polityki społecznej, środki polityki mieszkaniowej i konkretne inicjatywy dotyczące usług WASH. Przy finansowaniu takich środków należy uwzględnić zasadę solidarności, a oprócz finansowania publicznego trzeba rozważyć innowacyjne formy finansowania, np. ustanowienie specjalnych, przejrzystych funduszy wliczonych w rachunki za wodę. EKES proponuje, by wysokiej jakości i przystępne cenowo dostawy wody i infrastruktury sanitarnej podlegały jasnym regulacjom gwarantującym zobowiązania do świadczenia usług, tak aby nikt nie został pominięty.

3.5. Ponieważ woda jest dobrem publicznym, EKES wzywa do wdrożenia zasady powszechnego dostępu do WASH dla wszystkich mieszkańców UE po przystępnej cenie. Podkreśla, że panuje powszechna zgoda co do tego, że władze publiczne mogą zagwarantować powszechny dostęp do systemów wodociągowych i kanalizacyjnych po przystępnej cenie i przy zapewnieniu odpowiednich norm jakości. Apeluje również o bezpłatne udostępnianie wody pitnej wszystkim obywatelom UE za pośrednictwem dostępnych dystrybutorów i źródeł wody w miejscach publicznych zgodnie z dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/2184⁽⁷⁾.

4. Zrównoważona i odporna infrastruktura wodna

4.1. Potrzebujemy długoterminowej strategii na rzecz zwiększania odporności na niedobory wody z uwzględnieniem regionalnych uwarunkowań klimatycznych i charakterystyki przemysłowej. EKES wzywa do zapewnienia spójnego prawodawstwa we wszystkich państwach członkowskich w celu ustanowienia unijnego mechanizmu magazynowania wody w okresach opadów. Można to osiągnąć poprzez budowę zbiorników i podziemnych systemów zasilania wód podziemnych lub ograniczenie uszczelniania gleby w celu zwiększenia jej zdolności magazynowania wody, a przede wszystkim poprzez zwiększenie zalesiania i inwestowanie w rozwiązania oparte na zasobach przyrody, takie jak „miasta gąbki”.

4.2. Wszystkie państwa członkowskie powinny prowadzić rejestr poboru wód powierzchniowych i gruntowych oraz magazynowania wód powierzchniowych. EKES z zadowoleniem przyjmuje przedstawiony w przekształconej dyrektywie w sprawie wody pitnej postulat Komisji dotyczący jak największego ograniczenia strat wody w systemach wodociągowych⁽⁸⁾. Wzywa do przeprowadzenia dokładnej i natychmiastowej oceny podziemnych systemów

⁽⁷⁾ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/2184 z dnia 16 grudnia 2020 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz.U. L 435 z 23.12.2020, s. 1).

⁽⁸⁾ OJ L 435 z 23.12.2020, s. 1.

kanalizacyjnych we wszystkich państwach członkowskich oraz do mapowania zasobów wodnych i inwestycji w każdym państwie członkowskim w celu uzyskania aktualnych informacji na temat stanu istniejącej infrastruktury wodnej i określenia pilnych potrzeb inwestycyjnych. Wskaźnik strat z infrastruktury powinien być objęty obowiązkowymi, stopniowo obniżanymi celami na szczeblu państw członkowskich.

4.3. Należy znacznie ograniczyć straty wody spowodowane wyciekami w sieciach, a także ścieki w rolnictwie, przemyśle lub turystyce. EKES nalega, by zająć się kwestią wody niedochodowej poprzez nadanie priorytetu bieżącym inicjatywom w zakresie konserwacji w celu znacznego ograniczenia wycieków wody i poprawy badań nad zaawansowanymi technologiami wykrywania wycieków.

4.4. Wysiłki w dążeniu do przemysłu neutralnego dla klimatu powinny uwzględniać również emisje przemysłowe do wody, negatywny wpływ na zdrowie ludzi i wynikające z tego koszty społeczne dla społeczeństwa. EKES wzywa do opracowania szczegółowych norm dotyczących jakości wody i jej wykorzystania w różnych sektorach gospodarczych. Można by to osiągnąć poprzez utworzenie unijnej platformy konsultacyjnej zainteresowanych stron. Gospodarka wodna – zarówno prywatna, jak i publiczna – powinna zapewnić ludziom powszechny dostęp do wody, stawiając na pierwszym miejscu potrzeby ludzkie i zachowując konkurencyjny dostęp do wody dla sektora publicznego, rolnictwa i przemysłu. EKES podkreśla, że transformacja ekologiczna nie powinna wywierać presji na zasoby wodne, i wzywa do opracowania zindywidualizowanych rozwiązań w tym zakresie.

4.5. EKES sugeruje, by prawo do poboru wody, pozwolenia, licencje, prawo do zawierania umów i prawa własności były starannie monitorowane i lepiej regulowane, aby uniknąć sytuacji, w której byłyby wykorzystywane do celów handlowych. Należy także wprowadzić restrykcyjne przepisy chroniące zasoby wodne UE przed wykorzystaniem ich w interesie podmiotów spoza UE. Takie licencje i pozwolenia przyznawane do celów komercyjnych powinny być objęte specjalnymi ramami regulacyjnymi, które byłyby przejrzyste i wyważone oraz traktowałyby wodę jako wspólne dobro. W interesie zdrowia publicznego i dobrostanu obywateli UE w szczególnych sytuacjach, takich jak kryzysy lub susze, instytucje publiczne powinny mieć prawo do odzyskania praw do korzystania z wody od sektora prywatnego w zamian za godziwą rekompensatę. W sytuacji kryzysu wodnego priorytetem muszą być ludzie i ich podstawowe potrzeby.

4.6. Niebieska transformacja wiąże się ze stopniowym wycofywaniem procesów niewydajnych pod względem efektywności wodnej oraz poszukiwaniem konkretnych rozwiązań dla pracowników i terytoriów z udziałem zainteresowanych stron. EKES zwraca uwagę, że zapewnienie dostępności wykwalifikowanej siły roboczej i wyspecjalizowanych pracowników oraz utrzymanie konkurencyjności europejskich przedsiębiorstw wymagają konkretnych działań na wszystkich szczeblach. Wzywa do opracowania międzysektorowego planu działania na rzecz wody oraz do zapewnienia inwestycji w warunki pracy, wysokiej jakości miejsca pracy i szkolenia, skierowane zwłaszcza do młodszego pokolenia. Wiedza fachowa w obszarze procesów oszczędzania wody będzie w przyszłości istotną kompetencją i kluczowym wskaźnikiem skuteczności działania dla przemysłu. Konieczne jest systematyczne badanie potrzeb dotyczących personelu sektora wodnego, w tym niezbędnych kwalifikacji, rozwoju siły roboczej oraz zarządzania bezpieczeństwem i higieną pracy. EKES wzywa Komisję do rozpoczęcia procesu legislacyjnego w celu utworzenia nowej wspólnoty wiedzy i innowacji w dziedzinie wody w ramach Europejskiego Instytutu Innowacji i Technologii (EIT) oraz do wzmocnienia podejścia „pięciu misji”.

5. Zrównoważone wykorzystanie wody i zrównoważona konsumpcja oraz wspieranie nowych możliwości

5.1. Wszyscy użytkownicy wody w UE, w tym rolnictwo, przemysł, gospodarstwa domowe i organy administracji publicznej, powinni przyjąć zrównoważone praktyki z myślą o ograniczeniu zużycia wody. Należy zachęcać wszystkie podmioty do stosowania urządzeń pomagających w osiągnięciu bardziej zrównoważonego wykorzystania i zużycia wody. Rolnictwo i przemysł muszą ponosić społeczne koszty zużycia wody i emisji, co doprowadzi do bardziej zrównoważonych praktyk. Trwałym priorytetem musi być również dekontaminacja.

5.2. Europa ma szansę przekształcić wyzwania związane z wodą w nowe możliwości rozwoju technologicznego, społecznego i gospodarczego oraz rozwoju nowych umiejętności, czego zwińczeniem będzie stworzenie gospodarki charakteryzującej się bezpieczeństwem wodnym i odpornością, w której każdy będzie miał dostęp do pełnego i produktywnego zatrudnienia oraz wysokiej jakości miejsc pracy. UE musi zatem stać się światowym liderem w opracowywaniu, produkcji i stosowaniu technologii wodooszczędnych, a także zyskać renomę na świecie jako obszar produkcji o niskim zużyciu wody. Zasadnicze znaczenie będą miały ustrukturyzowane inwestycje w badania i rozwój oraz w zarządzanie sektorem wodnym i umiejętności.

5.3. Pomyślne przyjęcie technologii wodooszczędnych w przemyśle i w innych obszarach ma zasadnicze znaczenie dla powodzenia zrównoważonej polityki wodnej UE. Wodooszczędne technologie to sektor przemysłowy stanowiący część dziedziny czystych technologii, w związku z czym technologie te powinny być również energooszczędne. Ponieważ czyste technologie to samodzielny ekosystem przemysłowy, EKES proponuje opracowanie ścieżki przemian dla tego ekosystemu przez najbliższe dwa lata, zakładającego ambitne acz realistyczne cele, w tym w zakresie zarządzania i umiejętności.

5.4. EKES wzywa do wyraźnego rozróżnienia rodzaju używanej wody (wody gruntowe, powierzchniowe, ponownie wykorzystane itp.) oraz wpływu na różnorodność biologiczną i środowisko. Wzywa do wprowadzenia zachęt do ponownego wykorzystania wody przez wszystkich konsumentów oraz do przejścia na gospodarkę wodną o obiegu zamkniętym. Normą powinno stać się zastępowanie wody pitnej niekonwencjonalnymi źródłami zaopatrzenia w wodę (np. w miarę możliwości nawadnianie ogrodów, mycie samochodów itp. zebraną wodą deszczową).

5.5. Zgodnie z unijnym rozporządzeniem w sprawie rachunków ekonomicznych środowiska (rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 691/2011⁽⁹⁾) utworzenie rachunku wodnego jest dobrowolne. Ponieważ jedynie obowiązkowy rachunek wodny umożliwiłby ogólnounijny przegląd zużycia wody w całej gospodarce i jej sektorach, EKES zaleca, aby Komisja wprowadziła obowiązek rachunkowości wodnej.

5.6. Wszystkie systemy WPR (wspólna polityka rolna) powinny nakładać na rolników obowiązki w zakresie zrównoważonego i wydajnego korzystania z wody oraz zachęcać do zrównoważonej i wydajnej gospodarki wodnej. W każdym państwie członkowskim należy uwzględnić wskaźniki monitorowania postępów w dziedzinie gospodarki wodnej. WPR i pozostałe fundusze UE powinny przyczyniać się do rozwoju nowych systemów nawadniania, tak aby zapobiegać zachętom do działań sprzecznych z celami ramowej dyrektywy wodnej.

5.7. Nowoczesne mechanizmy interwencji i podejmowania decyzji mogą być stosowane wyłącznie w oparciu o nieustanny pomiar i gromadzenie danych dotyczących przepływów wody i wykorzystania wody przy użyciu automatycznych czujników. Obecnie struktura tego systemu w UE jest niepełna. EKES opowiada się za wykorzystaniem internetu rzeczy, generatywnej sztucznej inteligencji, uczenia maszynowego i inteligentnych sieci infrastruktury w celu budowania społeczeństwa przyjaznego dla wody. EKES zaleca, by państwa członkowskie wzmogły wysiłki na rzecz utworzenia takich systemów i dzielenia się danymi w wymiarze terytorialnym na poziomie dorzecza. Ważne jest opracowanie mechanizmu wczesnego ostrzegania w oparciu o inteligentną technologię kontrolującą zużycie wody, ze szczególnym uwzględnieniem cyberbezpieczeństwa.

5.8. W ramach Niebieskiego Ładu Unia musi opracować kompleksową politykę zrównoważonej gospodarki wodnej dla przemysłu, opartą na ograniczeniu zużycia wody, jej ponownym wykorzystaniu i recyklingu oraz zmniejszeniu jej zanieczyszczenia. Trzeba skoncentrować się na branżach przemysłowych o dużym zapotrzebowaniu na wodę oraz na stopniowym wprowadzeniu i wykorzystaniu technologii wodooszczędnych. Biorąc pod uwagę związek między energią, wodą i surowcami o krytycznym znaczeniu, woda musi zostać uznana za podstawowy element strategii przemysłowej UE. Potrzebna jest długoterminowa strategia w celu rozwiązania problemu niedoboru wody i ułatwienia dostępu przemysłu do wody. Wymaga to przeprowadzenia w ciągu najbliższych dwóch lat przeglądu strategii przemysłowej UE oraz dokumentacji ścieżki przemian. To podejście sektorowe powinno uwzględniać cechy efektywnego gospodarowania wodą i wyzwania związane z wodą specyficzne dla każdego sektora.

5.9. EKES wzywa do przeprowadzenia konkretnych kampanii i działań promujących zrozumienie wartości wody wśród wszystkich mieszkańców UE, zwłaszcza młodszego pokolenia. Oprócz istniejącej unijnej etykiety energetycznej należy rozważyć wprowadzenie etykiety zużycia wody. Zorganizowane społeczeństwo obywatelskie UE odgrywa kluczową rolę w podnoszeniu świadomości wśród różnych kategorii konsumentów na temat znaczenia zwiększenia skuteczności i wydajności ich konsumpcji, a także na temat krótkoterminowych środków nadzwyczajnych w odpowiedzi na sytuacje kryzysowe spowodowane zmianą klimatu. Ważne jest zapewnienie, aby mieszkańcy UE mogli w pełni sprawować demokratyczną kontrolę w tej kwestii.

6. Finansowanie Niebieskiego Ładu UE

6.1. EKES wzywa do utworzenia nowego funduszu parasolowego – funduszu na rzecz niebieskiej transformacji – aby stworzyć jeden unijny punkt dostępu dla inwestycji wodnych, obejmujący przejście na zrównoważoną infrastrukturę wodną i zrównoważoną gospodarkę wodną, wykorzystanie wodooszczędnych technologii, miejsca pracy i umiejętności oraz zmniejszenie nierówności w dostępie do wysokiej jakości wody i urządzeń sanitarnych po przystępnych cenach.

⁽⁹⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 691/2011 z dnia 6 lipca 2011 r. w sprawie europejskich rachunków ekonomicznych środowiska (Dz.U. L 192 z 22.7.2011, s. 1).

Fundusz powinien finansować wdrażanie Niebieskiego Ładu UE, być operacyjny w ciągu maksymalnie czterech lat od przyjęcia niniejszej opinii i obejmować podejście oparte na dorzeczu, przy wykorzystaniu już istniejących środków finansowych, takich jak europejskie fundusze strukturalne i inwestycyjne, Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (RRF), InvestEU i inne nowe dodatkowe innowacyjne zasoby finansowe⁽¹⁰⁾.

6.2. EKES wzywa do opracowania trwałych instrumentów finansowania, takich jak obligacje ekologiczne, obligacje społeczne i zielone pożyczki, którym towarzyszyć będą spójne definicje zrównoważonego rozwoju w różnych jurysdykcjach oraz wyższy poziom standaryzacji. Zaleca również uregulowanie i wprowadzenie niebieskich obligacji na potrzeby inwestycji w wodę na szczeblu UE. Część inwestycji w wodę powinny stanowić tradycyjne pożyczki, kredyty sezonowe, dotacje, kapitał wysokiego ryzyka, kapitał prywatny i publiczny, finansowanie społecznościami oraz fundusze emerytalne i inwestycyjne. EKES uważa, że kluczowe znaczenie ma włączenie czynników środowiskowych, społecznych i związanych z zarządzaniem oraz odporności do kryteriów oceny inwestycji związanych z wodą, jak również promowanie inwestycji opartych na zasobach przyrody.

6.3. Warunkowość związana ze zrównoważonym korzystaniem z wody powinna stanowić kryterium w odniesieniu do wszystkich funduszy UE przydzielanych państwom członkowskim, w tym funduszy WPR. Trzeba stopniowo odejść od pobierania opłat za wodę do nawadniania na podstawie wielkości nawadnianej powierzchni i skoncentrować się na przechodzeniu na energooszczędne praktyki i technologie nawadniania, które wymagają mniejszej ilości wody.

6.4. EKES wzywa do ustanowienia systemu podatków i dopłat za niezrównoważone zużycie wody, przy jednoczesnym zachęcaniu do zrównoważonego korzystania z niej. Biorąc pod uwagę publiczny charakter wody, EKES proponuje nowe międzynarodowe porozumienie dotyczące systemu opodatkowania wody.

6.5. Unijne inwestycje w wodę wymagają długoterminowego podejścia, aby można było zwiększyć odporność na deficyt wody. EKES proponuje, by w ramach paktu stabilności i wzrostu były one traktowane w szczególności sposób i zaleca wprowadzenie jasnej definicji złotej reguły dotyczącej inwestycji w publiczną infrastrukturę wodną. Potrzebne jest wspólne podejście państw członkowskich, aby zapewnić wystarczającą przejrzystość w stosowaniu złotej reguły, przy jednoczesnym zachowaniu stabilności makroekonomicznej, wydajności oraz społecznych i ekologicznych podstaw dobrobytu zarówno obecnych, jak i przyszłych pokoleń.

6.6. W okresie programowania 2028–2034 woda powinna zostać uznana za priorytet strategiczny. Potrzebna jest dodatkowa elastyczność prawna, zwłaszcza w przepisach dotyczących zamówień publicznych, aby ułatwić inwestycje w infrastrukturę wodną na obszarach miejskich i wiejskich. Należy także dostosować zasady pomocy państwa do wielostronnego wykorzystania wody.

6.7. Zdaniem EKES-u zasadnicze znaczenie ma priorytetowe traktowanie i bezpośrednio finansowanie tych projektów, które zmniejszają zużycie wody i zapewniają ponowne wykorzystanie wody we wszystkich państwach członkowskich. Wzywa do przeznaczenia specjalnych funduszy i nowych zasobów na badania naukowe i innowacje w dziedzinie technologii wodnych w celu ułatwienia budowania zdolności w zakresie infrastruktury wodnej oraz przestrzegania zasady przeznaczania 3 % PKB na inwestycje w badania naukowe.

6.8. Woda nie jest towarem, który może stanowić przedmiot obrotu, i należy opracować dla niej nowe dostosowane przepisy jednolitego rynku. Ponadto ceny, koszty i podatki powinny być sprawiedliwe, dopasowane do obecnych i przyszłych wyzwań społecznych, klimatycznych i przemysłowych, przejrzyste pod względem ich struktury, a także muszą uwzględniać długoterminowe bezpieczeństwo wodne i zasadę „zanieczyszczający płaci” oraz gwarantować powszechny dostęp i przystępność cenową dla słabszych grup społecznych.

6.9. Komitet wzywa do przyjęcia na szczeblu UE wspólnego podejścia do sprawiedliwego kształtowania cen wody, z uwzględnieniem powiązań między różnymi rolami wody a wzajemnymi zależnościami poszczególnych zainteresowanych stron oraz przy zapewnieniu pełnej przejrzystości kosztów (włącznie z podatkami) i ceny wody dla wszystkich podmiotów. Apeluje także o opracowanie unijnej metodologii w celu racjonalizacji i standaryzacji systemów ustalania cen wody oraz o możliwość stosowania cen administrowanych w niektórych ściśle określonych sytuacjach.

6.10. Struktura taryf powinna obejmować co najmniej trzy bloki: blok praw człowieka, który powinien być darmowy i dostosowany do ilości uznanej za niezbędną do zabezpieczenia życia; blok konsumpcji mógłby obejmować taryfę zwrotu kosztów; trzeci, wyższy blok konsumpcyjny powinien mieć znacznie wyższe ceny, co doprowadzi do subsydiowania skrośnego z tytułu zbędnych zastosowań. Ceny wody dla działalności gospodarczej powinny opierać się na taryfie zwrotu kosztów.

6.11. Sprawą najwyższej wagi jest zapewnienie zgodności między polityką wodną UE a innymi politykami UE, w połączeniu z solidną regulacją sektora publicznego i prywatnego w celu zagwarantowania wszystkim sprawiedliwego dostępu do wody. Jednocześnie należy unikać liberalizacji i monopolizacji rynku wodnego.

⁽¹⁰⁾ Komisja szacuje, że całkowity koszt związany z przekształceniem dyrektywy dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych wynosiłby dodatkowo ponad 3,8 mld EUR rocznie.

6.12. EKES wzywa do wyraźnego rozróżnienia między wskaźnikami stosowanymi przy określaniu i ocenie polityki, wskaźnikami służącymi komunikacji z zainteresowanymi stronami i konsumentami oraz wskaźnikami inwestycyjnymi. Komisja Europejska, Europejski Bank Inwestycyjny i Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju powinny stosować wspólny zestaw wskaźników i kluczowych wskaźników efektywności, a do sprawozdania dotyczącego prognozy strategicznej UE oraz do europejskiego semestru należy niezwłocznie dodać odnośny rozdział. EKES uważa, że obecnie stosowane wskaźniki, takie jak wskaźnik eksploatacji zasobów wodnych plus, trzeba uważnie monitorować, a UE powinna określić konkretne niższe dopuszczalne wartości graniczne na poziomie kraju i dorzecza.

7. Niebieska dyplomacja

7.1. Woda jest źródłem życia, instrumentem pokoju, źródłem cywilizacji, źródłem bogactwa i częścią naszego dziedzictwa. Jest niezbędna dla gospodarki i jednocześnie stanowi wspólne dobro, w związku z czym musi być szanowana i chroniona w ramach naszych wysiłków na rzecz troski o przyszłe pokolenia. Ze względu na rosnący niedobór wody coraz częściej postrzega się ten zasób jako strategiczny atut bezpieczeństwa. Czasami wykorzystuje się wodę jako broń i może być ona celem ataków oraz często katalizatorem konfliktów cywilnych i wojskowych. Zdecydowane działania w zakresie niebieskiej dyplomacji muszą zostać włączone do polityki zagranicznej i stosunków zewnętrznych UE, w tym polityki sąsiedztwa, handlu i rozwoju. EKES wzywa UE do wykazania swojego zaangażowania na rzecz realizacji celów zrównoważonego rozwoju związanych z wodą poprzez wyznaczenie osoby pełniącej funkcję specjalnego wysłannika ds. wody, zgodnie z wynikami konferencji ONZ w sprawie wody.

7.2. UE powinna zintensyfikować wysiłki w ramach dynamicznej i politycznej niebieskiej dyplomacji, w powiązaniu z dyplomacją zdrowotną, oraz włączać te wysiłki do swojej polityki zagranicznej i stosunków zewnętrznych poprzez ustanowienie globalnych partnerstw na rzecz wody. Powinna także wspierać łatwy i nieprzerwany dostęp do przystępnej cenowo wody, ułatwiać zrównoważoną gospodarkę wodną i ściekową oraz podtrzymywać i chronić tereny podmokłe i różnorodność biologiczną jako zasadniczy element niebieskiej dyplomacji. Mając na uwadze swoje kompleksowe podejście, EKES apeluje, by zasady Niebieskiego Ładu stały się jasnym filarem polityki zewnętrznej UE oraz by systematycznie włączać ten wymiar do dwustronnych i wielostronnych kontaktów, w tym podczas negocjowania umów handlowych.

7.3. Według prognoz do 2050 r. susze mogą dotknąć ponad trzy czwarte ludności świata. W różnych sprawozdaniach ONZ szacuje się, że do 2050 r. połączenie problemów związanych z wodą i klimatem oraz konfliktów zmusi do migracji około miliard osób. Dostęp do wody jest bardzo ograniczony, w szczególności na globalnym Południu. Taka sytuacja będzie jeszcze bardziej sprzyjać wysiedleniom i migracji w kierunku globalnej Północy. W związku z tym EKES wzywa do zajęcia się pierwotnymi przyczynami (w tym niedoborem wody), zamiast podejmowania działań przeciwko samym uchodźcom.

7.4. W kontekście globalnej agendy UE należy systematycznie uwzględniać aktualizację ram traktatowych ONZ dotyczących kwestii związanych z wodą, promowanie i wspieranie globalnej współpracy, przygotowanie się na długoterminowe zmiany i sytuacje nadzwyczajne oraz dostępność i przystępność cenową WASH.

Bruksela, dnia 26 października 2023 r.

Oliver RÖPKE

Przewodniczący

Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego